

Tartu Ülikool
Sotsiaalteaduste valdkond
Haridusteaduste instituut
Kutseõpetaja õppekava

Sandro Malleus

HEA ARENGUPORTFOOLIO TUNNUSED NING OOTUSED JUHENDAMISELE
PORTFOOLIO LOOMISEL KUTSEÕPETAJA ERIALAL

Bakalaureusetöö

Juhendaja: lektor Karmen Trasberg

Tartu 2024

Resüme

Hea arenguportfoolio tunnused ning ootused juhendamisele portfoolio loomisel kutseõpetaja erialal.

Hea arenguportfoolio koostamisel on võtmeroll selle aspektidel ja tunnustel, samuti on määrava tähtsusega juhendid ja juhendamine. Bakalaureusetöö eesmärk oli välja selgitada tulevaste kutseõpetajate arvamused hea arenguportfoolio tunnustest ja õppijate ootustest juhendamisele õpingute vältel. Töös käsitletakse erinevaid portfoolio kasutusvõimalusi, juhendamist, tunnuseid ja varasemaid portfoolio uuringuid. Intervjuud viidi läbi kuue kutseõpetajakoolituse õppijaga ning andmeid analüüsiti kvalitatiivse induktiivse sisuanalüüsi teel. Tulemusena selgus, et tulevased kutseõpetajad väärtustavad arenguportfoolio minimalistlikku, informatiivset struktuuri ning sisukat tõendusmaterjali. Samuti hindavad refleksiooni ja eneseregulatsiooni ning soovivad juhendajalt tuge, selget tagasisidet ja juhiseid. Oluline on portfoolio kõitev esitus, õppejõu personaalne lähenemine ning üldine tugev kursuse lõimimine arenguportfoolioga.

Märksõnad: arenguportfoolio, arenguportfoolio tunnused, kutseõpetaja, portfoolio juhendamine, portfoolio loomine, ootused juhendamisele

Abstract

Characteristics of a good development portfolio and expectations for guidance in the creation of a portfolio in vocational teacher education.

A good development portfolio relies heavily on its components and characteristics, along with crucial guidance and supervision. The aim of the bachelor's thesis was to explore future vocational education teachers' views on the attributes of a good development portfolio and students' expectations regarding guidance during their studies. This study examines various portfolio uses, guidance methods, characteristics, and prior research. Interviews were conducted with six vocational education teacher trainees, and data were analyzed through qualitative inductive content analysis. Results revealed that future teachers value minimalist, informative portfolio structures, seek more evidence, appreciate reflection, self-regulation, and desire support, clear feedback, and guidance. Portfolios should be presented engagingly, instructors should employ a personalized approach, and integrate development portfolios strongly throughout the course.

Keywords: developmental portfolio, characteristics of a developmental portfolio, vocational teacher, portfolio guidance, portfolio creation, expectations of guidance

Sisukord

Sissejuhatus	4
Portfoolio olemus ja raamistik	5
Portfoolio kasutamise väljakutsed	6
Õppijate ootused portfoolio juhendamisele	8
Arenguportfoolio tunnused	9
Metoodika	12
Valim	12
Andmete analüüs	13
Tulemused	15
Hea arenguportfoolio aspektid ja tunnused	15
Õppija ootus juhendamisele ning juhenditele	18
Arutelu	20
Tänuõnad	22
Autorsuse kinnitus	22
Kasutatud kirjandus	24
Lisa 1. Intervjuu kava	
Lisa 2. QCAMap kodeerimise näide	
Lisa 3. QCAMap koodipuu näide	

Sissejuhatus

Portfoolio on laialt kasutatav vahend, mis võimaldab hinnata kutseõpetaja pädevusi, oskusi ja kompetentse. E-portfoolio ehk portfoolio on veebipõhine platvorm, mis võimaldab õppijal dokumenteerida oma õppimist ja enesepeegeldust. See koosneb tekstist, graafikast ja multimeediaelementidest, mis on salvestatud veebis või elektroonilisel seadmel. Portfoolio kasutamine on aina populaarsem ja uuringud soovivad nende kasutamist (Oakley *et al.*, 2014), et muuta pädevused läbipaistvamaks (Korhonen *et al.*, 2019a; Reese & Levy, 2009). Kaasaegne portfoolio on paeluva disainiga, koosneb mitmesugustest tõendusmaterjalidest ja on unikaalne (Lamont, 2007), ning oluline aspekt on pädevuste esitlemine laiemale auditooriumile (Korhonen *et al.*, 2020).

Esitusportfoolio on efektiivne viis oskuste ja saavutuste demonstreerimiseks (Korhonen *et al.*, 2019a), kus näidatakse teavet haridustee, varasemate kogemuste ja muude tegevuste kohta (Reese & Levy, 2009). Hindamisfunktsiooniga esitusportfoolio võimaldab õppijat kaasata enda hindamise protsessi, toetades samal ajal refleksiooni oskust ja pakkudes tagasisidet. Reflekteerimine teooria ja eksperimentide põhjal on oluline portfoolios (Barrett, 2009) ja osa hindamisest (Korhonen *et al.*, 2019a).

Arenguportfoolio (ingl *process or development portfolio*) on portfoolio tüüp, millel on arendus- ja protsessifunktsioon, ja see on mõeldud õpingute dokumenteerimiseks (Barrett, 2009; Roos *et al.*, 2022; Oakley *et al.*, 2014). Arenguportfoolio eesmärk on toetada üliõpilast õpistrateegiate kujundamisel, pädevuste saavutamisel ja reflekteerimisel. Seepärast on arendusfunktsiooniga portfoolio sobivaks vahendiks üliõpilasele, et õpinguid peegeldada ja luua seoseid erinevates olukordades tekkivate teadmistega (Lamont, 2007; Tosh *et al.*, 2005).

Portfooliod koosnevad üldjuhul õpipäevikutest, projektidest, õpiobjektidest ja õppimise kavanditest. Harvem leidub portfoolios erinevaid õppematerjale. Arenguportfoolio sisu on varieeruv, kuna puudub kindel raamistik, mis omakorda mõjutab kvaliteeti. Kindel raamistik toetaks õpetajate pädevust arenguportfoolio loomisel ja kompetentside tõendamisel (Korhonen, *et al.*, 2019a).

Sellest tulenevalt keskendutakse töös tulevaste kutseõpetajate arvamustele hea arenguportfoolio tunnustest ja õppijate ootustest juhendamisele õpingute vältel. Fookuses on erinevad portfoolio kasutusvõimalused, juhendamine, tunnused ja varasemad uuringud. Teooria ülevaade lõpeb uurimisprobleemi ja eesmärgi sõnastamisega. Esimeses peatükis tutvustatakse portfoolio raamistikku, teises peatükis selle väljakutseid, kolmas peatükk selgitab õppija ootusi juhendamisele ning neljas peatükk tutvustab portfoolio tunnuseid.

Portfoolio olemus ja raamistik

Portfooliod mängivad olulist rolli nii kõrghariduse kui ka elukestva õppe kontekstis, aidates määratleda suhteid isikliku, akadeemilise ja ametialase identiteedi vahel (Cambridge 2005a). Portfoolio on oma olemuselt raamistik õppija õppimisele, kuid õppija enda oskused võivad luua piirava raami (Korhonen, *et al.*, 2019a; Lamont, 2007; Roos *et al.*, 2022). Portfoolio kasutamine pedagoogikas võimaldab reflekteerida õpitud uues valguses ja toimib nii kujundava kui ka kokkuvõtva hindamise vahendina (Lamont, 2007; Roos *et al.*, 2022).

Arendus- ja protsessifunktsiooniga arenguportfooliod võimaldavad õppeprotsessi jäädvustada ja toetada, aidates õppijatel reflekteerida, luua seoseid õpitu ja erinevate olukordade vahel ning arendada õpistrateegiaid (Lamont, 2007; Tosh *et al.*, 2005). Õppejõud peavad arenguportfooliot hindamise meetodiks ja reflekteerimise vahendiks, toetades õppijate tehnoloogia kasutuselevõttu (Lamont, 2007; Lorenzo & Ittleson, 2005). Lisaks on tõusuteel institutsionaalsed arenguportfooliod, mis koosnevad erinevate osapoolte portfooliotest ja käsitlevad institutsiooni refleksiooni ja täiustamist (Lorenzo & Ittleson, 2005).

Toetudes arenguportfooliotele, saab õppija oma panust õppimisse reguleerida; see soodustab sügavamat õppimist (Lin, 2008; Roos *et al.*, 2022). Arenguportfooliosse tehtud sissekanded näitavad õppija pädevusi ning tagasiside mõjutab portfoolio lõpptulemust (Roos *et al.*, 2022). Portfoolio võib täita demonstreerivat, hindavat või arendavat funktsiooni (Aalderink, 2007; Guàrdia *et al.*, 2007).

Üldistatult jagunevad portfooliod kolme kategooriasse: institutsioonide, õpetajate ja õppijate portfooliod. Enim levinud on üliõpilaste arenguportfooliod, mis hõlmavad isiklike ja õppimisega seotud kogemuste dokumenteerimist erinevate esitlusvormide abil (Lorenzo & Ittleson, 2005).

Portfoolio üheks potentsiaaliks on reflekteerimine seniste kogemuste ja teadmiste üle (Barrett, 2009; Hoekstra & Crocker, 2015; Korhonen *et al.*, 2019a; Lamont, 2007; Lorenzo & Ittleson, 2005), et täiendada ja parandada olemasolevat (Korhonen *et al.*, 2019a; Lamont, 2007). Portfoolio pole ainult õppimise tunnustamise ja süstematiseerimise vahend (Schneider, 2020), vaid aitab luua seoseid praktika ja teooria vahel (Schneider, 2020, Borko *et al.*, 1997).

Institutsioonide õppehaldussüsteemid ei toeta sageli elukestvat õpet ning õppijad muretsevad materjali kättesaadavuse pärast (Lamont, 2007). Sellele vastukaaluks soovitatakse kasutada personaliseeritud õpikeskkondi, mis toetavad sügavat õppimist ja muudavad õpetaja kompetentsid nähtavaks (Reese & Levy, 2009; Roos *et al.*, 2022). Portfoolio soodustab eesmärkide seadmist, õppimise dokumenteerimist, arutelusid

kaaslastega ja reflekteerimist (Barrett, 2009; Hoekstra & Crocker, 2015).

Institutsioonides ja organisatsioonides kasutatakse arenguportfooliot, et teha kindlaks, kas üliõpilane vastab koolilõpetamise või kutsetunnistuse nõuetele ja kas vajalikud standardid on täidetud (Lamont, 2007). Kooli lõpetanud õppijad kasutavad esitlusportfooliod oma oskuste ja töökogemuse demonstreerimiseks tööle kandideerimisel (Lewis & Gebric, 2012; Lin, 2008; Roos *et al.*, 2022; Schneider, 2020).

Portfoolio koostamisel on oluline roll juhendamisel, õppija arengul ja teadmistel. Õppijat toetab lähima arengu tsoonis (ZPD) õpetaja (Fani & Ghaemi, 2011; Vygotsky, 1978), et arendada tema pädevusi juhendamise toel ja kujundada ühist arusaama teadmistest (Meyer & Turner, 2002). Fani & Ghaemi (2011) toovad esile ka iseenda lähima arengu toetamise (ZPTD), kus õppija saab toetust mitte ainult inimestevahelisest suhtlemisest, vaid ka kirjandusallikatest, mis toetab eneseregulatsiooni. ZPTD võib aidata kiiresti edasi liikuda, kuid mõnikord tuleb pealtnäha lihtsad punktid uuesti õpetada, kuna õppijal võib uutes olukordades nende oskuste rakendamisel raskusi tekkida (Warford, 2011).

Erinevaid portfooliotüüpe on õpetajakoolituses palju uuritud, mistõttu võib leida kirjanduses nii poolt- kui ka vastuväiteid nende kasutamise kohta õppeprotsessis. Sageli kombineeritakse erinevaid portfooliotüüpe, mis täidavad erinevaid eesmärke ja arenevad koos koostajaga. Näiteks võib alguses olla tegemist õppe eesmärgil koostatud portfoolioga, mis hiljem muutub karjääri kujundavaks portfoolioks, kus esitlusfunktsioon on olulisem kui dokumenteerimine ja refleksioon (Lamont, 2007).

Meeus jt (2009) jagavad õpetajakoolituse portfooliod kahe haridusliku eesmärgi järgi: õpetama õppimine ja õppima õppimine. Hindamisportfooliod on kasutusel õpetaja tulemuslikkuse hindamiseks, samas kui arenguportfooliod keskenduvad õppeprotsessile ja hindavad õppija pädevusi.

Portfoolio kasutamise väljakutsed

Uuringud näitavad, et õppijad kogevad arenguportfoolio koostamist erinevalt: mõned leiavad selle õppimist toetavana, teised aga kui väljakutset (Lin, 2008; Roos *et al.*, 2022; Schneider, 2020). Arenguportfoolio koostamisel on oluline õppijate eneseregulatsioonioskus teadmiste omandamisel (Lewis & Gebric, 2012), mis nõuab kõrget eneseregulatsioonitaset võrreldes traditsioonilise õpetajakeskse õpikäsitlusega (Lamont, 2007). Arenguportfoolio kasutamisel kõrgemal tasemel nõuab see õppijalt omandatud teadmiste analüüsimist ja dokumenteerimist tõendusmaterjalina (Lin, 2008).

Portfoolio läbipaistvuse väljakutse seisneb info ülekülluses, mis võib tekitada segadust ja raskusi õppijatele õpingute algusfaasis. Roos jt (2022) uurimistulemused näitavad, et liigse info tõttu ei pruugi üliõpilased mõista, kuidas alustada portfoolio täiendamist paralleelselt õpingutega ega ka siduda õpinguid kutsepädevustega. Mitmed teadlased on täheldanud sarnast nähtust, kus konkreetsete juhiste puudumine portfoolio loomisel võib tekitada raskusi (Borko *et al.* 1997; Korhonen *et al.*, 2019b; Korhonen *et al.*, 2020; Lin, 2008; Schneider, 2020). Seega on oluline, et õppijad saaksid selgeid juhiseid, et mõista portfoolio loomise olulisust ja kasulikkust ning luua seoseid portfoolio loomise ja õpingute vahel (Schneider, 2020). Reese & Levy (2009) soovivad koostada portfoolio süsteemselt ja lihtsasti loetavalt.

Õppija eneseregulatsioon on oluline osa arenguportfoolio ja õppeprotsesside kombineerimisel. Arenguportfoolio kasutamisel õppeprotsessis on oluline, et õppija saaks aimu missugune on raamistik, millele portfoolio toetub. Juhendmaterjaliks soovitatakse kasutada mitteametlikku, vabas vormis kirjeldust, mis toetab eneseregulatsiooni varastes arenguetappides (Lamont, 2007). Farrelly ja Kaplin (2019) töid esile, et kõik intervjueeritud lõpetanud tudengid väitsid, et praegusel kujul ei tunneks nad end mugavalt portfoolio potentsiaalsele tööandjale esitades. Yang (2003) on oma uuringus samuti välja toonud, et õpilased peavad portfoolio koostamist liiga tülikaks ja aeganõudvaks, mis võib viia kiiruga valmistamiseni, sohi tegemiseni või isegi andmete võltsimiseni. Uuringus tõsteti esile ka raskusi õpitulemuste ja meetodite esitamisel ning väljakutseid seoses õppeprotsessi dokumenteerimisega, sealhulgas ajaplaneerimise, õpihoiakute, õppematerjali hoiustamise, infohalduse ja arvutiga seotud probleemidega, mis tulenevad juurdepääsust.

Portfoolio toetamisel on märkimisväärne roll tagasisidel ja hindamisel. Syzdykova jt (2021) rõhutavad, et portfoolio hindamise valdkond vajab täiendavaid uuringuid ning tõhusate hindamisvahendite olemasolul saavad õpetajad lihtsamalt anda tagasisidet õppijatele nende portfoolio arendamiseks. Lisaks toovad nad välja, et tehisintellekt võiks oluliselt edendada portfoolio koostamise protsessi, suunates õppijat ning pakkudes tagasisidet ja soovitusi portfoolio täiustamiseks. Warfordi (2011) uurimus näitab samuti, et tehnoloogial on potentsiaali muuta õpetajakoolituse õppekavasid ja hindamissüsteeme, integreerides dünaamilise hindamisega seotud võimalusi teooria ja praktika sidumiseks.

Bloom ja Bacon (1995) leiavad, et kuna portfooliol ei ole kindlat etteantud struktuuri, võib eriti uutel õppijatel olla selle loomisel raskusi ja nad vajavad tuge. Samuti on õppijatel väljakutseks endast ja oma pädevustest kirjutamine, kuna õppijal on raske määratleda ja eristada oma kutseoskusi (Slepcevic-Zach & Stock, 2018).

Kokkuvõtvalt, portfoolio kasutamine õppeprotsessis toob kaasa mitmeid väljakutseid, sealhulgas vajadus juhendamise ja konkreetsete juhiste järele ning õppijate erinevad arusaamad portfoolio koostamisest. Need väljakutsed mõjutavad õppeprotsessi ja õppija suutlikkust luua seoseid portfoolio ja õpingute vahel.

Õppijate ootused portfoolio juhendamisele

Hetkel on õppija vaatenurk arenguportfoolio koostamisel eeliste ja puuduste osas suuresti tähelepanuta jäänud (Bowers, 2005; Stansberry & Kymes, 2007). On oluline mõista, millised aspektid arenguportfoolios soodustavad õppimist ja teadmiste omandamist (Pecheone, Pigg, Chung & Souviney, 2005). Varasemad uuringud kinnitavad, et õppijad väärtustavad juhendaja abi arenguportfoolio koostamisel ning soovivad konkreetseid juhiseid ja tuge (Healey & Jenkins, 2007; Lamont, 2007; Roos *et al.*, 2022). Samuti on oluline mõista, et portfooliote kasutamine professionaalse karjääri kujundamisel on õpetajakoolituse ja kutseõpetajakoolituse tudengitele oluline (Lewis & Gebrie, 2012; Lin, 2008; Schneider, 2020; Korhonen *et al.*, 2019b; Korhonen *et al.*, 2020). Teada on, mõistes üliõpilase vaatenurki portfoolio kaasamisel õppeprotsessi, võimaldab see portfooliot tõhusamalt rakendada õppekavas (Lin, 2008; Oakley *et al.*, 2014).

Õppijad hindavad juhendaja toetust ja panust nende isiklikku arengusse (Ausburn, 2004). Seetõttu on juhendamise roll portfoolio koostamisel oluline ning õpetajal on võtmeroll õppija pädevuste arendamisel ja toetamisel. Mitmed uurijad rõhutavad juhendamise ja õppimise toetamise olulisust õppija edukate õpieesmärkide saavutamisel (Ausburn, 2004; Sun, Tsai, Finger, Chen, & Yeh, 2008). Samuti leidsid Pata & Laanpere (2009), et personaalsete õpikeskkondade puhul on juhendaja roll oluline. Sun jt (2008) uuringust ilmnes, et õppija väärtustab paindlikkust ja juhendaja suhtumine e-õppesse on samuti oluline.

Portfoolio kujundatakse ühistest arusaamadest, toetudes juhenditele ja juhendamisele arendades õppija pädevusi (Meyer & Turner, 2002). Õpetaja täidab ZPD toetaja rolli (Fani & Ghaemi, 2011; Vygotsky, 1978). Koolijuhid ja õppejõud peaksid leidma viise, kuidas muuta õppija portfoolio kogemused olulisemaks. Õppijad on loomu poolest motiveeritud ülesannetest, mida nad peavad tähendusrikkaks (Walker, Greene & Mansell, 2006), mis võib tekitada märkimisväärseid erinevusi portfoolio kogemuses (Stansberry & Kymes, 2007).

Farrelly ja Kaplini (2019) uuringu tulemustest ilmnes, et õppija tajus oma portfooliot pigem sotsiaalmeedia vormina ning teda innustas teadmine, et tema portfooliot vaadati korduvalt. Ta märkis, et oli motiveeritud sellele tõsiselt pühenduma. Õppijad ootavad

portfooliot luues täpseid juhiseid ja ajakava ning samuti kohandatud ja vajaduspõhist tuge (Tabak & Baumgartner 2004; Korhonen *et al.* 2019a). Just seda viimast (ing.k *scaffolding*) peetakse toetusmeetmeks, mis lubab õppijal liikuda samm-sammult oma õpieesmärkide poole. Samas võib portfoolio avatud iseloom olla reflekteerimisel takistuseks, hoolimata sellest, et õppijal on loomisel suures mahus vabad käed (Meeus *et al.*, 2006).

Õppijad väärtustavad omavahelist vahelist koostööd, tagasisidet, oma portfoolio esitlemist teistele õppijatele ja ka portfoolio avatust (Korhonen *et al.*, 2020). Portfoolio avatud loomus võib olla nii motivatsiooniks kaasõppijatele, kui ka vabanduseks, miks seda mitte teha ja vältida pingutust nõudvat osa portfoolio täiendamisel (Lin, 2008). Mõned õppijad võivad tajuda portfooliot kui õpingute ja pädevuste dokumenteerimist ning mitte rohkemat (Lewis & Gebric, 2012), kuid teised võivad suhtuda selle kasutamisse õpingutel ükskõikselt ja negatiivselt (Kabilan & Khan, 2012).

Portfoolio kvaliteeti mõjutavaks teguriks on kriitiline enesepeegeldamine. Õppijad vajavad õpingute vältel kriitiliseks refleksiooniks läbimõeldud toetust, kuna isikliku arengu peegeldamine ja avaldamine portfoolios võib olla ebamugav ning hirmutav tegevus (Lamont, 2007; Riedinger, 2006). Hirm ja segadustunne avaldub enamasti nende õppijate seas, kes ei tööta paralleelselt tegevõpetajatena (Roos *et al.*, 2022).

Seega on õppijate ootused portfoolio juhendamisele mitmekülgsed, hõlmates vajadusi juhendamise, toetuse, tagasiside ning portfoolio avatuse osas. Oluliseks teguriks on kriitiline enesepeegeldamine, mis võib olla nii motiveeriv kui ka hirmutav protsess.

Arenguportfoolio tunnused

Portfoolioid on väga erinevaid, kuna need on koostatud lähtudes õppija individuaalsusest ja digipädevusest ning erinevatest raamistikest, mis ühtlasi lähtuvad ka portfoolio eesmärgist. Arenguportfooliod erinevad nii sisult, ülesehituselt ja kvaliteedilt, hoolimata sellest, et pole kindlaid omadusi, välja kujunenud, mis määraksid portfoolio headuse. Lähtudes arenguportfoolio loomisel kutsestandardile tuginevatest kriteeriumitest, on portfoolio koostamise eesmärk hindamine (Matthews-DeNatale, 2013) ja arenguportfoolios hinnatakse kirjeldatud kutsepädevusi ning nende pädevuste saavutamist kriitiliselt (Roos *et al.*, 2022).

Parimates portfooliotest on teooria või lugu, mis pakub lugejale ühtset tervikut sellest, mida inimene on õppinud, teab ja oskab teha (Cambridge 2005b, 2006). Oluliseks peetakse ka portfoolio ajalist struktuuri (Barrett & Wilkerson 2004; Barrett 2006). Mainimata ei saa jätta portfoolio eesmärkide olulisust ja selle üldist eesmärki luua õppijas omamise tunnetust,

kuna see ei tekita mitte ainult pühendumist, vaid ka uhkust ja vastutust isiklike saavutuste üle (Paris & Ayres, 1994).

Portfooliot saab struktureerida kutsestandardi või õppekava õpiväljundite alusel (Borko *et al.*, 1997; Roos *et al.*, 2022). Selline lähenemine toetab üliõpilast oma teel saavutamaks nii kohustuslikke kui ka valitavaid kompetentse ja pädevusi kutsestandardis (Kutsekoda, 2021). Oluline on kutsestandardi kasutamise teadvustamine ning kooli ja õpilase koostöö kutsestandardi kasutamisel portfoolio loomise protsessis.

Tulevate kutseõpetajate ettevalmistamisel on arenguportfooliot kasutatud juba neljandat aastat. Selle raames loovad üliõpilased e-portfoolio. Lähtuvalt kutseõpetaja kutsestandardist (tase 6), kaardistavad õppijad arengut, hinnates ja tõendades nii varasemaid kui ka lisanduvaid kompetentse ning kavandades edasist õpiteed (Roos *et al.*, 2022).

Portfooliopõhist hindamise meetodit kasutatakse alternatiivina õppija hindamiseks, kuid selle kursustesse kaasamine on keeruline, kuna arvestada tuleb portfoolio kui hindamise meetodi ajalist kulu nii õppijale kui ka õpetajale (Ziegler & Montplaisir, 2012). Märkimisväärse portfoolio osana on ka portfoolio komponentide mitmekülgus, kus on vaja lahti mõtestada selle komponendid ja tasandid, nagu tõlgendamine, usaldusväärsus, valiidsus ja loogika (Yang, 2003). Kuigi portfoolio kasutamine õppimise ja juhendamisega integreerimisel võib olla väljakutse, toob see suurt kasu õppeprotsessile ja iseseisvale õppimisele, aidates kujundada õpistrateegiaid teel ennastjuhtiva õppija suunas (Yang, 2003).

Arenguportfoolios on oluline, et õppija saaks oma tööd parandada. Seetõttu võib kasutada ka kehvasid töönäiteid, vastukaaluna hindamisportfoolios, kus õpetaja toob välja oma parimad töönäidised (Meeus *et al.*, 2009). Portfoolio koostamisel tuleb arvestada, et pole loodud ühtset portfooliote liigitust tüüpide järgi (Matthews-DeNatale, 2013), mistõttu on sobiva näidisportfoolio leidmine keeruline, mis oleks õppija töö inspiratsiooniks ja eeskujuks. Ühelt poolt annab piiride puudumine õppijale vabad käed, kuid teisalt võib see õppija sisuloomet takistada, kuna ei mõisteta üldist portfooliote liigitust.

Portfoolio eesmärk on julgustada õppijaid arendama oma võimeid, mis on vajalikud iseseisvaks ja ennastjuhtivaks õppijaks kujunemisel (Paulson, 1991). Arenguportfoolio on õppijast ja tema vajadustest lähtuv digitaalne õpimapp, kus õppija seab enda jaoks sihid ja selgitab välja vajadused nende täiendamiseks, tuginedes raamdokumentidele, nagu kutsestandard (Paulson, 1991). Õppekava toetab arenguportfoolio sisuloomega (Borko *et al.*, 1997; Roos *et al.*, 2022), aidates üliõpilasel põimida õppekavast saadud väljundid kutsestandardiga, kus on kirjas kohustuslikud ja valitavad kompetentsid (Kutsekoda, 2021).

Snyder jt (1998) toovad välja, et õpetajakoolituses on portfooliol sageli mitu

funktsiooni korruga. Näiteks õppija vaatest on tegu esitlusportfoolioga, kus olulisel kohal on õppeprotsessi esitlemise funktsioon, kuid õpetaja näeb portfooliot kui vahendit õppija hindamiseks ja väärtustab selle hindamisfunktsiooni. Seepärast on oluline, et õppija saab portfoolio koostamisel võimalikult palju toetust.

Arenguportfoolio kasutamine on kutseõpetajakoolituses olulisel kohal Eesti üliõpilaste sirgumisel kutseõpetajaks (Tallinna Ülikool, *s.a.*; Tartu Ülikool, *s.a.*). Tähtsa osa moodustab selle koostamine erialaste õpingute vältel, mis aitab tagada üliõpilase tõendatud professionaalsed pädevused ning kutsekompetentsid, kasutades veebikeskkonna võimalusi. Arvutikasutuse kursusel tutvutakse erinevate veebikeskkondade ja digivõimalustega ning saadakse esmane tagasiside arenguportfooliotele (Roos *et al.*, 2022).

Varem on uuritud tudengeid õpetajahariduse vallas ja probleemina on välja toodud, et portfoolio koostamine nõuab palju aega ja suurendab töökoormust olulisel määral (Kabilan & Khan, 2012; Lin, 2008), konkreetsete juhiste puudumist (Roos *et al.*, 2022) ja ka oluliselt kitsendavaid juhtnõure (Borko *et al.*, 1997), vähest vastukaja (Roos *et al.*, 2022; Ok & Erdogan, 2010) ning teadmatust miks on vaja portfooliot luua (Lin, 2008; Roos *et al.*, 2022). Õppijatel võib olla väljakutseks endast ja oma pädevustest kirjutamine, vahel on raske eristada ning määratleda oma kutseoskusi (Slepcevic-Zach & Stock, 2018). Hoekstra ja Crocker (2015) on rõhutanud vajadust uurida arenguportfooliote kasutamist ka kutsehariduse kontekstis ning esile toonud juhendamise ja juhendite olulise rolli portfoolio loomise protsessis, et kutseõpetajate erialast arengut toetada läbi arenguportfoolio loomise protsessi. Samuti on rõhutatud täiendavate uuringute vajadus, et selgitada välja, millised omadused ja tunnused on olulised hea portfoolio määratlemisel (Roos *et al.*, 2022). See moodustab ka töö uurimisprobleemi. Töö eesmärk on välja selgitada tulevaste kutseõpetajate arvamused hea arenguportfoolio tunnustest ja nende ootused juhendamisele portfoolio loomisel.

Lähtuvalt uurimisprobleemist ja töö eesmärgist seati järgmised uurimisküsimused:

1. Missuguseid hea arenguportfoolio aspekte ja tunnuseid peavad kutseõpetajakoolituse üliõpilased oluliseks oma arenguportfoolios?
2. Missugused on kutseõpetajakoolituse üliõpilaste ootused juhendamisele ja juhenditele arenguportfoolio koostamisel?

Uuring viidi läbi kutseõpetajakoolituse eriala üliõpilaste seas kasutades kvalitatiivset uuringut, et mõista üliõpilase vaatenurka arenguportfoolio kasutamisele läbi õpingute.

Metoodika

Bakalaureusetöö eesmärgist lähtuvalt viidi läbi kvalitatiivne uuring individuaalintervjuude abil, kuna see võimaldab põhjalikult keskenduda uuritavate arvamustele (Laherand, 2008). Individuaalintervjuude eelised, nagu privaatsus ja võimalus omas tempos läbi viia (Lepik *et al.*, 2014), toetavad individuaalsete arvamuste esiletoomist ning anonüümsuse tagamist.

Valim

Bakalaureusetöö valimi moodustasid 6 üliõpilast kutseõpetaja erialalt, kes leiti Tartu Ülikooli kutseõpetajate Facebooki grupi kaudu. Uuritavatega võeti ühendust meili teel, kutsudes neid osalema arenguportfoolio teemalises uurimuses ning lisati orienteeruv intervjuu kestus. Uurimuses osalemine oli vabatahtlik ja osalejatele tagati konfidentsiaalsus kasutades pseudonüümi (Tabel 1).

Tabel 1. Intervjueeritavate taustaandmed

Pseudonüüm	Vanus	Tööstaaž	Varasem portfoolio loomise kogemus	Kursus
Akira	44 aastat	25 aastat	puudub	esimene
Haru	41 aastat	23 aastat	puudub	esimene
Izumi	35 aastat	9 aastat	puudub	esimene
Kai	24 aastat	5 aastat	jah, esitlusportfoolio	teine
Nozomi	49 aastat	26 aastat	puudub	kolmas
Sora	34 aastat	14 aastat	jah, esitlusportfoolio	teine

Uuritavatega lepiti kokku kohtumised arvestades nende soove ja kättesaadavust. Enne intervjuude läbiviimist paluti luba saadud andmete kasutamiseks uurimistöös ning tutvustati uurimuse eesmärki. Tegemist oli sihipärase valimiga (Rämmer, 2014), valimi moodustamise kriteeriumiks oli õppimine kutseõpetaja erialal ning arenguportfoolio alustamise kogemus. Fookusgrupiks valiti kutseõpetaja eriala esimese kursuse õppijad. Uuringus osales kokku 6 osalejat, kellest üks oli mees ja viis olid naised. Nende vanus jäi vahemikku 24-49 eluaastat.

Andmete kogumine

Andmete kogumisel kasutati poolstruktureeritud intervjuusid, kuna nende olemus toetas täpsustavate küsimuste esitamist ja need olid paindlikud mõlemale osapoollele (Õunapuu, 2014). Seejärel koostati intervjuu kava, mille küsimuste koostamisel lähtuti varasematest uuringutest arenguportfoolio kasutamise kohta õpetajakoolituses ning käesoleva töö uurimisküsimustest.

Esmase intervjuu läbiviimiseks koostati intervjuu kava (Lisa 1), küsimused kavas moodustasid teemaplokid kus olid sissejuhatavad küsimused teemasse ning põhiküsimused. Intervjuu juhutati sisse taustaandmetega näiteks: *vanus, töökogemus, varasem portfoolio loomise kogemus* sooviga saada teada põhiküsimused tulenesid töö uurimisküsimustest näiteks: *Missugused on hea arenguportfoolio tunnused Sinu arvates? Milliseid oskusi sa arendasid portfoolio loomise käigus? Kuidas Sa hindad arenguportfooliot kui meetodit õppeprotsessi toetamisel? Kuidas õppeprotsessi dokumenteerimine portfoolios toetas Sinu õppimist ja arengut esimesel semestril?* need küsimused ootasid vastust portfoolio õpingute osa kohta ja küsimused: *Kas ja kuidas arenguportfoolio kirjalik juhend toetas portfoolio loomist? Millist tagasisidet said juhendavalt õppejõult ja kuidas see Sind toetas? Millist tuge ja juhendamist ootad portfoolio loomisel oma õppejõududelt?* uurisid õppija ootusi portfoolio juhendamisele ning seda toetavale ainele. Intervjuu lõppes kokkuvõtva küsimusega: *Kas on midagi arenguportfoolio teemaga seondult, mida soovid lisada või pead tähtsaks?.* Kokku oli 17 küsimust, nendest 14 põhiküsimust ja 3 sissejuhatavat küsimust.

Prooviintervjuu viidi läbi veebis, et suurendada uurimuse usaldusväarsust, tuua välja kitsaskohad ning tagada uuritavale mugav osalemine endale sobival ajal. Prooviintervjuude käigus täpsustati intervjuu kavas küsimusi, et uuritaval oleks neid lihtsam mõista. Samuti mõisteti, et juhul kui uuritaval pole kompetentsid meeles, on lihtsam neid meelde tuletada, kui need on paberil kirjas. Enda kogemusest õppisin, et uuritavale tuleks anda hetk küsimuse üle mõtlemiseks ja vajadusel küsimust korrata. Lisaks sõltub veebis intervjuu läbiviimine ka interneti kvaliteedist. Intervjuud salvestati nii veebivahendusel kui mobiiltelefoniga ning hiljem transkribeeriti.

Valiidsuse suurendamiseks luges intervjuu kava ka tegevõpetaja, kes on portfoolioga kasutusega tuttav. Intervjuude kestvus varieerus 22 minutist 33 minutini, keskmine intervjuu kestvus oli 28 minutit. Lisaks märgiti intervjuudele toimumise aeg ning koht.

Andmete analüüs

Uuringu teostamine individuaalintervjuudega võimaldas tähelepanu pöörata ainulaadsetele nähtustele tekstis ja leida selles ka olulisi tähelepanekuid (Kalmus, Masso & Linno, 2015). Andmeanalüüsis kasutasin induktiivset lähenemist, mille puhul koodid, kategooriad ja nende nimetused tuletatakse andmetest. Induktiivse lähenemise eelis deduktiivse ees oli, et see võimaldab mõista uurimuses osalejate tõlgendusi ja tähendussüsteeme (Kalmus *et.al.*, 2015).

Intervjuud salvestati veebi vahendusel ja transkribeeriti veebipõhise transkribeerimisprogrammi abil, mille on TTÜ Küberneetika Instituudi foneetika- ja

kõrgtehnoloogia labor loonud (Alumäe, Tilk, & Asadullah, 2019). Helifailid laaditi üles, transkriptsioon saadi meilile ning täiendati Microsoft Wordis korduvalt helisalvestisi kuulates, et luua tervik. Andmeanalüüsi usaldusväärsuse suurendamiseks kasutati kaaskodeerimist ja intervjueeritavatele anti võimalus lugeda transkriptsiooni ning vajadusel teha täpsustusi. Üks osaleja luges transkriptsiooni läbi, kuid olulisi muudatusi ei tehtud, ainult parandati mõned kirjavead.

Kvalitatiivses andmeanalüüsis oli põhitegevuseks kodeerimine, kus teksti osad tõsteti esile märksõnade abil (Kalmus *et al.*, 2015). Kodeerimine toimus vabavaraalises andmetöötluskeskkonnas QCAmap (Mayring, 2000). Transkribeeritud intervjuud lisati tekstiformaadis, seejärel määratleti ja tõsteti esile tähenduslikud üksused. Kodeerimine toimus uurimisküsimuste kaupa, korduvalt transkribeeritud teksti ülelugedes, kus esialgsed koodid muutusid korduvalt. Näide kodeerimisest on lisas 2 ning tabelis 2 on toodud näide transkriptsioonist tähenduslike üksustega ja moodustunud koodidega QCAmap keskkonnas.

Tabel 2. Tähenduslikud üksused transkribeeritud tekstis ning moodustunud koodid.

Transkriptsioon	Kood
Portfooliot peab olema lihtne lugeda ja seal peavad olema ka tõendatud asjad sees põhjalikult. Ma arvan, et arengut peab saama jälgida ja et ma ise teaks mida mul veel vaja on ka arendada endas.	lihtne lugeda sisu põhjalikult tõendatud isikliku arengu jälgimine

Tähenduslikud tekstiosad moodustasid koodid, mis jagunesid erinevateks kategooriateks, luues koodipuu (Lisa 3). Tabelis 3 on näide koodidest, mis moodustavad kategooria.

Tabel 3. Koodidest kategooriate loomine (uurimisküsimuse *Missuguseid hea arenguportfoolio aspekte ja tunnuseid peab üliõpilane oluliseks oma arenguportfoolios?* vastuse leidmiseks).

Kood	Kategooria
minimalistlik lihtne lugeda sisu põhjalikult tõendatud	arenguportfoolio tunnused
näen enda arengut kohustuslik osa arengu dokumenteerimine toetab kompetentside tõendamist	motiveeriv aspekt

Andmeanalüüsi käigus tekkis uurimisküsimuse *Missuguseid hea arenguportfoolio aspekte ja tunnuseid peab üliõpilane oluliseks oma arenguportfoolios?* alla kaks peakategooriat:

arenguportfoolio aspektid ja arenguportfoolio tunnused. Arenguportfoolio aspektid alla tekkis kolm alamkategoriat: Arendatud oskus, AP õppeprotsessi ja õppimise toetamine ning motiveeriv aspekt. Arenguportfoolio tunnused alla tekkis neli alamkategoriat: arenguportfoolio tunnused, kutsekompetentside kirjeldamine, kutsekompetentside tõendamine ja õppeprotsessi dokumenteerimine. Teise uurimisküsimuse *Missugused on kutseõpetajakoolituse üliõpilaste ootused juhendamisele ja juhenditele arenguportfoolio koostamisel?* alla moodustus kaks kateooriat: ootus juhendamisele ja ootus juhenditele. Kaaskodeerimisel oli abiks juhendaja, üleküsimine toimus meili teel, tagades korduva kodeerimise ja ühese mõistetavuse uurimisküsimustega.

Tulemused

Bakalaureusetöö eesmärgiks oli välja selgitada tulevaste kutseõpetajate arvamused hea arenguportfoolio tunnustest ning õppijate ootused juhendamisele õpingute vältel. Tulemused esitatakse uurimisküsimuste järgi kategooriate kaupa kahes alapeatükis, mõlema pealkirjad on paksus kirjas. Selgitamiseks kasutatakse keeleliselt toimetatud intervjuutsitaate, mis on esitatud kaldkirjas koos intervjuueeritava pseudonüümiga.

Hea arenguportfoolio aspektid ja tunnused

Esimese uurimisküsimuse *Missuguseid hea arenguportfoolio aspekte ja tunnuseid peavad kutseõpetajakoolituse üliõpilased oluliseks oma arenguportfoolios?* all jagunevad kategooriad kaheks peakategooriaks: arenguportfoolio aspektid ja tunnused. Need omakorda jagunevad alamkategoriateks. Koodipuu lisas 3 võtab kokku kõik tekkinud pea- ja alamkategoriad.

Arendatud oskus. Enim märkasid kutseõpetajad erinevate digipädevusete ja tehniliste oskuste arendamist arenguportfoolio loomisel ning pidasid ka oluliseks selle loomisel lihtsat ja loogilist struktuuri ning julgust katsetada erinevaid keskkondi. Samuti arenguportfoolio loomise alguses uuriti erinevaid keskkondi, nende keerukust ning võimalusi kuidas seda teha. Lõpuks tehti valik mugavama keskkonna kasuks, arvestades oskusi, vajadusi ja erinevate keskkondade piiranguid. Lisaks toodi välja portfoolio loomise juures pidevat reflekteerimist, analüütilist mõtlemist arendamist ning olulisel kohal oli oskus kutsekompetentse mõista ja tõendada sidudes õpitut teooriaga.

Portfoolio loomine arendas arvutikasutuse oskust, võimet reflekteerida oma tegevust, kogemusi ja teadmisi, analüütilist mõtlemist ning kutsekompetentside mõistmise ja tõendamise oskust. (Izumi)

Arendatud oskuste hulgas toodi välja ka õppija üleüldist eneseregulatsiooni oskust,

mis arenes portfoolio valmimisel. Samuti vastati, et kui peaks järgmist arenguportfoolio sissekannet tegema, siis oleks tunne enesekindlam tänu kogemustele ja arendatud oskustele.

AP õppeprotsessi ja õppimise toetamine. Intervjueeritavad pidasid tähtsaks, et arenguportfoolio aitab struktureerida ja meelde jätta olulisi teadmisi ja mõtteid. Algselt koostatud mustand annab hea ülevaate õpitu üle ning toetab hiljem selle analüüsimist. Mõned õppijad märkisid, et portfoolio kasulikkus võib selguda alles pikema aja jooksul, näiteks esimese õppeaasta lõpuks, kui on võimalik hinnata selle mõju.

Portfoolio roll õpingute ja teemade seostamisel oli samuti esiletõstatud. Õppijad peavad mõtlema portfoolio struktuurile, mis tuleneb kutsestandardist ja koolist saadud sisendist, aidates paremini mõista, miks teatud teemasid õpitakse. Alguses oli see lihtsam, kuna saadi juhendamist, kuid hiljem muutus raskemaks, nõudes rohkem iseseisvat mõtlemist.

Algul oli arenguportfoolios õpingute sidumine lahti kirjutamisega kergem, kuna meile näidati, ette milliste tegevusnäitajatega saab siduda ja tõendada. Hiljem läks see raskemaks ja pidi ise kompama, millist ülikoolis õpitut osa, millise tegevusnäitajaga siduda. (Kai)

Olulisena toodi välja, et portfoolio pakub tagasisidet individuaalsele arengule, kogudes õpitulemusi ja saavutusi, mille põhjal ennast analüüsida ja õppida. Regulaarne portfoolio täitmine toetab eneserefleksiooni, võimaldades vaadata tagasi ja hinnata oma tegevusi. Samas leiti, et portfoolio vajab paremat sidumist praktilise õppe ja õppetööga.

Kokkuvõttes peeti portfooliot väärtuslikuks eneseanalüüsi vahendiks, vaatamata selle emotsionaalselt raskele koostamisele ja keerukusele.

Motiveeriv aspekt. Uuritavate arvates motiveeris neid alguses arenguportfoolio kohustuslikkus. Hiljem ilmnes, et portfoolio aitab hinnata enda oskusi ja pädevusi. Osa vastanutest leidis, et neid motiveeris portfoolio koostamisel võimalus valida meelepärane keskkond ja kujundus, kus arengu kaardistamine aitab seada uusi sihte ja tõendada saavutatud oskusi. Portfooliot peeti ka oluliseks vahendiks enese arengu jälgimisel ja kompetentside tõendamisel. Samuti selgus, et portfoolio on ka tööandjale kasulik, kuna võimaldab tundma õppida töötaja pädevusi. Kõige enim motiveeris vastanuid portfooliot koostama tajutud muutused pädevustes, mõttemustrites ja arengus. Lisaks aitasid praktikakogemused näha portfoolio eesmärki ja siduda omandatud kompetentse portfoolios.

Kui ma hakkasin mõistma portfoolio mõtet ja eesmärki, tekkis mul motivatsioon. Praktikal käies oli põnev avastada, et tegevused praktikal aitasid mõista, milliseid kompetentse saab portfooliosse tõendada. See oli kõige motiveerivam osa. (Nozomi)
Kokkuvõtvalt võib öelda, et õppija peamised motivaatorid portfoolio loomisel olid

kohustuslikkus, vabadus valida tööriistu ja keskkonda, enesehindamine, isiklik ja professionaalne areng ning praktiliste kogemuste seostamine pädevustega.

Arenguportfoolio tunnused. Intervjueeritavad leidsid, et hea arenguportfoolio on

minimalistlik ja seda on lihtne lugeda ning sinna ei oodata pikka juttu. Samuti peeti olulise arenguportfoolio tunnuseks selle informatiivsust, arusaadavat kujundust ning interaktiivsust koos põnevate animatsioonide lahendustega, mis lisavad isikupära ning teevad portfoolio lugemise lihtsasti jälgitavaks. Selleks võib kasutada pilte, videoid ja huvitavalt kirjutatud tekste, mis köidavad lugeja tähelepanu ja teevad portfoolio sisu elavaks.

Huvi tekitavad tekstid koos tõendusmaterjalidega ja veelgi parem, kui neile on lisatud pilte või videoid. (Kai)

Intervjueeritavad rõhutasid, et hea arenguportfoolio peaks olema selge ja arusaadava struktuuriga, võimaldades hõlpsalt jälgida arengut ning näha tõendatud kompetentse. See aitab nii lugejal kui ka portfoolio loojal mõista, milliseid edusamme on tehtud ja milliseid oskusi on veel arendada vaja. Oluliseks peeti, et portfoolios peaks olema piisavalt tõendusmaterjali, mis toetaks väidetud kompetentse ja saavutusi, näiteks pilte, videoid, või tunnikonspekte. Lisaks on portfoolio tõhus õppeprotsessi toetaja sisaldades refleksiooni tõendatud kompetentside üle, mis võimaldab jälgida isiklikku arengut.

Portfoolios peaks kajastuma kompetentsid ja nende tõendamine tõendusmaterjalidega. Kindlasti peaks ühes heas portfoolios olema ka refleksioon, mis annab hea ülevaate õpingute käigus omandatud teadmistest. (Izumi)

Intervjuudes rõhutati, et portfoolio peaks olema hästi struktureeritud ja navigeeritav, nii et lugeja ei peaks infot otsima. Lingid ja tõendusmaterjalid peaksid olema selgelt esitatud ning portfoolio ülesehitus peaks olema loogiline ja arusaadav. Samuti arvati, et hea arenguportfoolio peaks olema huvitav lugemine, pakkudes huvi ka teistele inimestele. Tekstide pikkus võiks olla mõõdukas ja struktuur peaks kutsuma lugejat uurima ja avastama. Veel märgiti intervjuudes, et hea arenguportfoolio võimaldab lugejal ka portfoolio koostajat paremini tundma õppida, olgu selleks siis potentsiaalne tööandja või kolleeg.

Õppeprotsessi dokumenteerimine. Valdav enamus intervjueeritavaid leidsid, et õppeprotsessi dokumenteerimine portfoolios aitas neil reflekteerida oma õppimise ja arengu üle. Vaatamata sellele, et esialgu tundus see keeruline ja tüütu kohustus, siis toetas portfoolio hiljem eneseanalüüsi, tegevusnäitajate tõendamist ja isiklike eesmärkide seadmist. Osalejad mõistsid protsessi väärtust erineval määral, kuid enamus leidsid, et see pakkus struktuuri ja võimalust oma töö ja saavutuste sügavamaks analüüsiks ning tuletas meelde eelnevalt õpitut.

Intervjuudes ilmnis, et osa vastanutest ei osanud hinnata esimesel semestril õppeprotsessi dokumenteerimise väärtust portfoolios ega tundnud, et see neid toetas, viidates võimalusele, et selline mõistmine võib tekkida alles esimese aasta lõpus.

Ei tunne, et dokumenteerimine oleks minu õppimist ja arengut toetanud. (Haru)

Muuhulgas toodi intervjuudes välja õppijate laiskus ning asjaolu, et neil ei olnud oskust ära kasutada õppeainetes kogunenud materjali, mida portfoolios dokumenteerida ning

mille üle hiljem ka reflekteerida.

Vastuseks esimesele uurimisküsimusele selgus, et kutseõpetajakoolituse üliõpilased peavad oluliseks, et arenguportfoolio oleks minimalistlik, informatiivne, selge struktuuriga ja sisaldaks piisavalt tõendusmaterjali. Samuti väärtustavad nad refleksiooni, analüütilise mõtlemise ja eneseregulatsiooni arendamise aspekte ning vabadust valida portfoolio koostamise keskkond ja kujundus. Oluline on ka kõita lugeja tähelepanu. Selleks soovitati portfoolios kasutada huvitavalt kirjutatud tekste, pilte ja videosid.

Õppija ootus juhendamisele ning juhenditele

Teise uurimisküsimuse *Missugused on kutseõpetajakoolituse üliõpilaste ootused juhendamisele ja juhenditele arenguportfoolio koostamisel?* all tekkis kaks kategooriat: ootus juhendamisele ja ootus juhenditele.

Ootus juhendamisele. Intervjueeritud õppijad rõhutasid, et rohkem kontaktunde on vajalik, kuna küsimusi tekib sageli ja neid on lihtsam lahendada juhendaja abiga. Ehkki eesmärgid võivad olla selged, on täiendavad tehnilised juhised ja juhendaja toetus väga kasulikud. Ilma õppeaineta oleks portfoolio koostamine iseseisvalt olnud keeruline ning paljud oleksid selle tegemata jätnud.

Kui me oleks pidanud seda ilma selle õppeaineta iseseisvalt tegema, ma arvan, et see oleks enamusel jäänud tegemata. Selle aine roll oli ülioluline. (Nozomi)

Õppijad väärtustasid juhendajaid, kes suutsid selgelt ja arusaadavalt õpetada portfoolio koostamist, kasutades visuaalseid abivahendeid ja struktuurseid selgitusi, mis lihtsustasid protsessi. Samuti oodati selget ja konkreetset tagasisidet, mis aitaks vältida portfoolio koostamise edasilükkamist. Väärtustati esialgu värvikoodi kasutamist portfoolios ning vahepealsete hinnangute saamist. Sooviti rohkem häid näiteid portfooliost ning juhiseid selle kohta, mis portfoolios on oluline – kas lihtsus või põhjalik kirjutamine ja tõendamine. Õppijad tõid esile, et nad väärtustasid väikestes gruppides personaalset lähenemist ning pidasid portfoolio ainet ülioluliseks.

Rohkem näiteid heast portfooliost, hetkel supleme nii öelda omas maailmas. Kas eesmärk on palju kirjutamist ja tõendamist või lihtsus? (Haru)

Mulle meeldis, et meie rühmade õppejõud olid koos ja tõid välja erinevaid puudusi või mida muuta ja näiteid. (Sora)

Oodati ka arenguportfoolio tugevamat lõimimist kogu kursuse jooksul, regulaarseid meeldetuletusi sellega tegelemiseks ning lõplikku tagasisidet valminud portfooliote. Sooviti teada, tööandjate arvamust portfoolioga tööle kandideerimisel. Mõned õppijad tundsid, et teisel õppeaastal oli keeruline õpitut tegevusnäitajatega siduda ja hiljem vähenes juhendajate tugi. Seetõttu sooviti rohkem kontaktõpet ja seminare, et portfooliot paremini arendada.

Ootus juhenditele. Enamik vastanutest leidis, et arenguportfoolio juhend oli väga toetav ja arusaadav. Üks õppija rõhutas, kuidas juhend aitas tal tegevusnäitajaid selgelt ja korrektselt kirjeldada, pakkudes selgeid juhiseid. Teine õppija leidis, et õppematerjalid ja juhendid olid lihtsad kasutada ning rõhutasid võimalust küsida abi nii õppejõudelt kui ka kursusekaaslastelt, mis aitas lahendada arusaamatusi ja täiendas juhendi kasutamist.

Vastajad mainisid ka, et alguses polnud juhendis värvikoodi süsteemi, kuid hiljem lisati see lihtsustamiseks. Kuigi enamus vastanutest leidis, et juhend oli suureks abiks portfoolio loomise protsessis, olid individuaalsed kogemused siiski erinevad.

Vastanute hulgas oli ka neid, kellel oli juhendi mõistmisega raskusi. Üks vastaja märkis, et juhendi lugemine oli keeruline ja ta sai paremini aru, kui keegi selgitas asju oma sõnadega. Teine vastaja tõi välja, et kuigi ta oli juhendi mitu korda läbi lugenud, tekkisid küsimused ja arusaamatused, mis said lahenduse alles kontaktõppes, kus oli võimalik küsimusi esitada ja juhendaja abi saada.

Mulle meeldis see, et kontaktis arutasime läbi ja saime küsimusi esitada, sest ma sain juhendist tõenäoliselt nagu teistmoodi aru või tekkis küsimusi. (Sora)
Intervjueeritavad soovisid juhendilt täiendavaid visuaalseid ja praktilisi näiteid, eriti pärast esialgse töö alustamist, et paremini mõista ja rakendada õpitud. See tagaks, et kõik vajalikud komponendid oleksid portfoolios õigesti esindatud.

Kogutud vastuste põhjal peeti oluliseks, et arenguportfoolio oleks loomulik osa õppeprotsessist ja lõimitud kogu õppeaja jooksul. Samuti väljendati vajadust kättesaadava koha järele, kust leida vastused standardsetele küsimustele, et vähendada oluliselt õppejõudude koormust. Lisaks tõsteti esile teise kohustusliku kompetentsi tegevusnäitajate lahti kirjutamise keerukust ning sooviti rohkem juhiseid, millistest õppeainetest ja millist informatsiooni selleks töendamiseks kasutada.

Teisele uurimisküsimusele selgus intervjueeritavate vastustest mitmeid olulisi punkte. Õppijad peavad tähtsaks võimalust oma muredega juhendajale kirjutada, lihtsamate probleemide korral soovitakse pöörduda standardsete küsimuste ja vastuste poole, kuna enamusel õppijatest on sarnased küsimused. Nad leidsid, et kui eesmärk on selge, piisab asja lahti seletamisest, samuti sooviti rohkem kontakttunde ja juhendajaga koos kutsestandardi põhjalikumalt tutvumist. Õppijad ootavad õppejõududelt toetust, esiletõstmist, kannatlikkust ning selget ja konstruktiivset tagasisidet. Nad väärtustavad esialgu värvikoodi kasutamist portfoolios ja pidasid oluliseks vahepealsete hinnangute saamist portfoolio loomise protsessis. Sooviti rohkem häid näiteid portfooliost ning juhiseid selle kohta, mis portfoolios on oluline – kas lihtsus või põhjalik kirjutamine ja töendamine. Õppijad tõid esile väikestes

gruppides personaalse lähenemise tähtsust ja pidasid portfoolio ainet ülioluliseks. Samuti oodati arenguportfoolio tugevamat lõimimist kogu kursuse jooksul, regulaarseid meeldetuletusi sellega tegelemiseks ning lõplikku tagasisidet valminud portfooliote.

Arutelu

Bakalaureusetöö eesmärk oli välja selgitada tulevaste kutseõpetajate arvamused hea arenguportfoolio tunnustest ja õppijate ootustest juhendamisele õpingute vältel. Järgnevalt arutletakse olulisemate uuringutulemuste üle ning antakse ülevaade töö kitsaskohtadest, praktilisest väärtusest ja soovitud edasisteks uuringuteks.

Esimese küsimuse *Missuguseid hea arenguportfoolio aspekte ja tunnuseid peavad kutseõpetajakoolituse üliõpilased oluliseks oma arenguportfoolios?* saadud vastustest selgus, et õppijad peavad olulisteks järgmisi aspekte: minimalistlik ja informatiivne sisu, selge struktuur, piisava tõendusmaterjal, õppija refleksioon, analüütilise mõtlemise ja eneseregulatsiooni arendamise võimalused. Hea portfoolio peaks püüdma lugeja tähelepanu huvitavate tekstide, piltide ja videote abil ning olema loodud vabalt valitud kujundusega endale sobivas keskkonnas.

Saadud vastused on seotud tihedalt eelnevate uuringutega, mis toetavad pädevuste läbipaistvuse olulisust (Korhonen *et al.*, 2019a; Reese & Levy, 2009). Samuti rõhutatakse kaasaegse portfoolio paeluvat disaini, mitmekesisust tõendusmaterjalide osas ja unikaalsust, mis aitab pädevusi esitleda laiemale auditooriumile (Lamont, 2007; Korhonen *et al.*, 2020). Reflekteerimise olulisust, mis on oluline osa hindamisest ja aitab luua seoseid teooria ja eksperimentide vahel, toetavad mitmed uurimused (Barrett, 2009; Korhonen *et al.*, 2019a). Lisaks rõhutatakse, et portfoolio on mõeldud õpingute dokumenteerimiseks ja õppija arengu peegeldamiseks erinevates olukordades, aidates arendada õpistrateegiaid (Lamont, 2007; Tosh *et al.*, 2005). Õppijad pidasid tähtsaks minimalistlikkust portfoolios, kuid kirjanduses leiti, et portfoolio on mõeldud õpingute dokumenteerimiseks (Barrett, 2009; Roos *et al.*, 2022; Oakley *et al.*, 2014). Õpingute dokumenteerimise aspektile toetudes saab öelda, et siin võib olla ebakõla uuritavate ja uurijate arvamustes portfoolio minimalistlikkusest.

Teise küsimuse *Missugused on kutseõpetajakoolituse üliõpilaste ootused juhendamisele ja juhenditele arenguportfoolio koostamisel?* tulemused näitasid, et õppijad peavad arenguportfoolio õppeainet väga tähtsaks. Samuti on õppijatel selgeid ootusi juhendamisele ja juhenditele selles protsessis: võimalust kirjutada oma muredega, standardsete küsimuste ja vastuste loomist, selget eesmärkide seletamist, rohkem

kontaktunde ja põhjalikumalt kutsestandardiga tutvumist, toetust, kannatlikkust ja konstruktiivset tagasisidet, värvikoodi kasutamist portfoolios, vahepealsete hinnangute saamist, häid portfoolio näiteid, juhiseid portfoolio olulisuse kohta (lihtsus vs põhjalikkus), personaalset lähenemist väikestes gruppides, arenguportfoolio tugevamat lõimimist kogu kutseõpetaja kursuse jooksul, regulaarseid meeldetuletusi portfoolioga tegelemiseks ning lõplikku tagasisidet valminud portfooliote.

Need vastused käsitlevad õppijate ootusi juhendamisele arenguportfoolio koostamisel ning need on tihedalt seotud teadaolevate faktoritega, mis mõjutavad portfoolio kasutamist ja tajumist (Schneider, 2020; Tabak & Baumgartner, 2004). Näiteks on leitud, et õppijad väärtustavad juhendaja abi portfoolio koostamisel ja soovivad konkreetseid juhiseid ning tuge (Healey & Jenkins, 2007; Roos et al., 2022). Samuti on oluline konstruktiivne tagasiside portfooliotele. Roos jt (2022) ning Korhonen jt (2020) toovad välja sarnaselt õppijatele tagasiside olulisuse portfoolio lõpptulemusele. Lisaks soovivad õppijad tagasisidet ka valmis portfooliotele. Samuti on oluline mõista, kuidas õppijad suhtuvad portfoolio koostamisse ning millist tuge nad vajavad selle protsessi edukaks läbimiseks (Lin, 2008; Schneider, 2020). Bloom ja Bacon (1995) leiavad, et kuna portfooliol ei ole kindlat etteantud struktuuri, siis eriti uutel õppijatel võib olla selle loomisel raskusi ja nad vajavad tuge. Uuringu tulemusena tõid ka õppijad välja struktuuri olulisuse ning õppija toetamiseks portfoolio struktuuri loomisel on üheks lahenduseks alguses värvikoodi kasutamine. Seetõttu oluline anda õppijatele selged juhised, et mõista portfoolio loomise olulisust ja kasulikkust ning luua seoseid portfoolio loomise ja õpingute vahel (Schneider, 2020). See toetab portfoolio ülesehitust ja informatiivsust.

Õppijad soovivad häid portfoolio näiteid. Meeus jt (2009) tõid välja kehvade töö näidete olulisuse. Sellest võib järeldada, et oluline on näidata nii halbasid kui häid portfoolio näiteid ja mõista, kui tegu on arenguportfoolioga siis oluline on ka arengu jälgimine. Lisaks toob välja Matthews-DeNatale (2013), et sobiva näidisportfoolio leidmine on keeruline, mis oleks õppija töö inspiratsiooniks ja eeskujuks kuna pole loodud ühtset liigitust.

Uuringu tulemused tõid välja, et õppijad hindavad juhendaja kannatlikkust. Sarnaselt sellele näitas Sun jt (2008) uuring, et õppijad hindavad paindlikkust ning samuti on oluline juhendaja suhtumine e-õppesse. Teooria ei pakkunud välja selget lähenemist sellele, kuidas võiks toetada õppijaid standardsete küsimuste ja vastuste koostamine ning suurema hulga kontaktundide korraldamine.

Töö praktiline väärtus ja rakendatavus reaalses olukorras on üks uurimuse peamisi tugevusi. Tulemusi saab kasutada kutseõpetaja õppekava ja kursuse arendamisel,

arvestades õppijate ootusi ning tehes nende ootustele vastavad muudatused. Lisaks selgus vajadus parema sidumise järele portfoolio praktilise õppe ning õppetöö vahel. Näiteks õppija saab õppeaines kõrgema hinde, kui reflekteerib oma ebaõnnestumisest ja lahendustest.

Oluline on arvestada ka uurimuse piirangutega, mis hõlmavad väikest valimit ja kvalitatiivset uurimismeetodid. Kuigi see meetod võimaldas avada uuritavate kogemusi ja arusaamu valdkonnas, mis on seni vähe uuritud (Laherand, 2008), ei saa saadud tulemusi üldistada kõikidele kutseõpetaja eriala õppijatele. Seetõttu soovitan kaaluda uuringu läbiviimist ka kvantitatiivsel meetodil, et saaksime tulemusi üldistada suuremale hulgale kutseõpetajaks õppijatele. Lisaks on oluline mõista, kuidas üliõpilased suhtuvad portfoolio kaasamise õppeprotsessi, kuna see võib viia portfoolio tõhusama rakendamiseni õppekavas (Lin, 2008; Oakley et al., 2014).

Autorile oli andmeanalüüsi algus keeruline, eriti koodide loomisel ning kategoriseerimisel, mistõttu ta väärtustas juhendaja ja kaaskodeerimise toetavat rolli. Lisaks näitavad Hoekstra ja Crocker (2015) uurimused, et arenguportfooliosid tuleb kutsehariduses edasi uurida, arvestades erinevaid kultuurilisi vaatenurki ja programmi juhataja olulist rolli, eriti õpetaja karjääri kontekstis. Edasised arenguportfoolio uuringud on hädavajalikud, et toetada kutseõpetajate õpinguid ja professionaalset arengut.

Tänuõnad

Täna oma juhendajat Karmen Trasbergi toetuse, kannatlikkuse ja nõuannete eest. Täna uurimuses osalenud intervjuueeritavaid. Samuti täna oma kolleege toetuse eest.

Autorsuse kinnitus

Kinnitan, et olen koostanud ise käesoleva lõputöö ning toonud korrektselt välja teiste autorite ja toetajate panuse. Töö on koostatud lähtudes Tartu Ülikooli haridusteaduste instituudi lõputöö nõuetest ning on kooskõlas heade akadeemiliste tavadega.

Sandro Malleus

/allkirjastatud digitaalselt/

kuupäev 23.05.2024

Kasutatud kirjandus

- Aalderink, W. (2007). E-Portfolio Practise and Opportunities in the Countries of Knowledge Exchange (Germany, Denmark, United Kingdom And The Netherlands).
- Alumäe, T., Tilk, O., & Asadullah (2018). Advanced Rich Transcription System for Estonian Speech. *Human Language Technologies - The Baltic Perspective*, 307, 1–8.
- Ausburn, L. J. (2004). Course design elements most valued by adult learners in blended online education environments: an American perspective. *Educational Media International*, 41(4), 327–337. <https://doi.org/10.1080/0952398042000314820>
- Barrett, H. C. (2006). Using electronic portfolios for formative/classroom-based assessment. *Classroom Connect Connected Newsletter*, 13(2), 4-6.
- Barrett, H. C. (2009). *Balancing the two faces of E-Portfolios*. <https://electronicportfolios.org/balance/balancingarticle2.pdf>
- Barrett, H. C. & Wilkerson, J. (2004). *Conflicting paradigms in electronic portfolio approaches*. <https://electronicportfolios.org/systems/paradigms.html>
- Bloom, L., & Bacon, E. (1995). Using portfolios for individual learning and assessment. *Teacher Education and Special Education*, 18(1), 1-9.
- Borko, H., Michalec, P., Timmons, M., & Siddle, J. (1997). Student teaching portfolios: A tool for promoting reflective practice. *Journal of Teacher Education*, 48(5), 345–357. <https://doi.org/10.1177/0022487197048005004>
- Bowers, S. P. (2005). The portfolio process: questions for implementation and practice. *College Student Journal*, 39(4), 754-759.
- Cambridge, D. (2005a). *eFolio Minnesota for Lifelong and Lifewide Learning*. St. Paul, MN: Minnesota State Colleges and Universities.
- Cambridge, D. (2005b). *The Integrity of Electronic Portfolios in The United States*. Background Paper For Constructing, Using, And Evaluating E-Portfolios, London, England.
- Cambridge, D. (2006). Integral ePortfolio interoperability with the IMS ePortfolio specification. In *Handbook of Research on ePortfolios* (pp. 234-247). IGI Global.
- Fani, T., & Ghaemi, F. (2011). Implications of Vygotsky's zone of proximal development (ZPD) in teacher education: ZPTD and self-scaffolding. *Procedia-Social and Behavioral Sciences*, 29, 1549-1554.
- Farrelly, D., & Kaplin, D. (2019). Using student feedback to inform change within a community college teacher education program's ePortfolio initiative. *The Community*

College Enterprise, 25(2), 9-38

- Guàrdia, L., Barberà, E., Guasch, T., & Rubio, E. (2007). Creating a research network for a successful e-portfolio design and implementation. *European Institute for E-Learning (EIFEL)*, 149.
- Healey, M., & Jenkins, A. (2007). Case studies of linking discipline-based research and teaching in disciplines, departments, institutions and national systems.
- Hoekstra, A., & Crocker, J. R. (2015). ePortfolios: Enhancing professional learning of vocational educators. *Vocations and Learning*, 8(3), 353-372.
- Kabilan, M. K., & Khan, M. A. (2012). Assessing pre-service English language teachers' learning using e-portfolios: Benefits, challenges and competencies gained. *Computers & Education*, 58(4), 1007–1020.
<https://doi.org/10.1016/j.compedu.2011.11.011>
- Kalmus, V., Masso, A., & Linno, M. (2015). Kvalitatiivne sisuanalüüs. *Sotsiaalse analüüsi meetodite ja metodoloogia õpibaas*. <https://samm.ut.ee/kvalitatiivne-sisuanalyys>
- Korhonen, A. M., Lakkala, M., & Veermans, M. (2019). Identifying vocational student teachers' competence using an ePortfolio. *European Journal of Workplace Innovation*. 5(1), 41-60.
- Korhonen, A. M., Ruhalahti, S., & Veermans, M. (2019). The online learning process and scaffolding in student teachers' personal learning environments. *Education and Information Technologies*, 24(1), 755-779.
- Korhonen, A. M., Ruhalahti, S., Lakkala, M., & Veermans, M. (2020). Vocational Student Teachers' Self-Reported Experiences in Creating ePortfolios. *International Journal for Research in Vocational Education and Training*, 7(3), 278–301.
<https://doi.org/10.13152/IJRVET.7.3.2>
- Kutsekoda (2021). *Kutsestandard. Kutseõpetaja, tase 6*.
<https://www.kutseregister.ee/ctrl/et/Standardid/vaata/10822306>
- Laherand, M. L. (2008). Kvalitatiivne uurimisviis. *Tallinn: OÜ Infotrükk*, 384.
- Lamont, M. (2007). What are the features of e-portfolio implementation that can enhance learning and promote self-regulation. *European Institute for E-Learning (EIFEL)*, 32.
- Lepik, K., Halliki, H. L., Kello, K., Linno, M., Selg, M., & Strömpl, J. (2014). Andmekogumismeetodid. *Intervjuude tüübid*. <http://samm.ut.ee/intervjuu>
- Lewis, L., & Gerbic, P. (2012). The student voice in using eportfolios to address professional standards in a teacher education programme. *Journal of Teaching and Learning for*

- Graduate Employability*, 3(1), 17–25.
<https://doi.org/10.21153/jtlge2012vol3no1art555>
- Lin, Q. (2008). Preservice teachers' learning experiences of constructing e-portfolios online. *The Internet and Higher Education*, 11(3-4), 194–200.
<https://doi.org/10.1016/j.iheduc.2008.07.002>
- Lorenzo, G., & Ittelson, J. (2005). An overview of e-portfolios. *Educause learning initiative*, 1(1), 1-27.
- Matthews-DeNatale, G. (2013). Are we who we think we are? ePortfolios as a tool for curriculum redesign. *Online Learning Journal*, 17(4).
- Mayring, P. (2000). Qualitative Content Analysis. *Forum: Qualitative Social Research*, 1(2).
- Meeus, W., Questier, F., & Derks, T. (2006). Open source eportfolio: development and implementation of an institution-wide electronic portfolio platform for students. *Educational Media International*, 43(2), 133–145.
<https://doi.org/10.1080/09523980600641148>
- Meeus, W., Van Petegem, P., & Engels, N. (2009). Validity and reliability of portfolio assessment in pre-service teacher education. *Assessment & Evaluation in Higher Education*, 34(4), 401-413.
- Meyer, D. K., & Turner, J. C. (2002). Using instructional discourse analysis to study the scaffolding of student self-regulation. *Educational psychologist*, 37(1), 17-25.
- Oakley, G., Pegrum, M., & Johnston, S. (2014). Introducing e-portfolios to pre-service teachers as tools for reflection and growth: Lessons learnt. *Asia-Pacific Journal of Teacher Education*, 42(1), 36-50.
- Ok, A., & Erdogan, M. (2010). Prospective teachers' perceptions on different aspects of portfolio. *Asia Pacific Education Review*, 11(3), 301–310.
<https://doi.org/10.1007/s12564-010-9095-z>
- Paris, S. G., & Ayres, L. R. (1994). *Becoming reflective students and teachers with portfolios and authentic assessment*. American Psychological Association.
- Pata, K., & Laanpere, M. (2009). Tiigriõpe: haridustehnoloogia käsiraamat. Tallinn: TLÜ informaatika instituut.
- Paulson, F. L. (1991). What Makes a Portfolio a Portfolio?. *Educational leadership*, 48(5), 60-63.
- Pecheone, R. L., Pigg, M. J., Chung, R. R., & Souviney, R. J. (2005). Performance assessment and electronic portfolios: Their effect on teacher learning and education. *The Clearing House: A Journal of Educational Strategies, Issues and Ideas*, 78(4),

164-176.

- Reese, M., & Levy, R. (2009). Assessing the future: E-portfolio trends, uses, and options in higher education.
- Riedinger, B. (2006). Mining for meaning: Teaching students how to reflect. In *Handbook of Research on ePortfolios* (pp. 90-101). IGI Global.
- Roos, L., Trasberg, K., Eller, D., & Kalk, K. (2022). E-portfoolio roll kutseõpetajakoolituse üliõpilaste õpingute toetamisel. *Eesti Haridusteaduste Ajakiri. Estonian Journal of Education*, 10(1), 90-117. <https://doi.org/10.12697/eha.2022.10.1.05>
- Rämmer, A. (2014). Valimi moodustamine. *Sotsiaalse analüüsi meetodite ja metodoloogia õpibaas*. <https://samm.ut.ee/valimid>
- Schneider, G. M. (2020). *Portfolio construction in university teacher education: Design, implementation, and evaluation of a portfolio-based instructional system for deep learning* (Dissertation urn:nbn:de:bsz:180-madoc-541535). <https://madoc.bib.uni-mannheim.de/54153>
- Slepcevic-Zach, P., & Stock, M. (2018). ePortfolio as a tool for reflection and selfreflection. *Reflective Practice*, 19(3), 291–307. <https://doi.org/10.1080/14623943.2018.1437399>
- Snyder, J., Lippincott, A., & Bower, D. (1998). The Inherent Tensions in the Multiple Uses of Portfolios in Teacher Education. *Teacher Education Quarterly*, 25(1), 45–60. <http://www.jstor.org/stable/23478107>
- Stansberry, S. L., & Kymes, A. D. (2007). Transformative learning through “teaching with technology” electronic portfolios. *Journal of Adolescent & Adult Literacy*, 50(6), 488-496.
- Sun, P. C., Tsai, R. J., Finger, G., Chen, Y. Y., & Yeh, D. (2008). What drives a successful e-Learning? An empirical investigation of the critical factors influencing learner satisfaction. *Computers & education*, 50(4), 1183-1202.
- Syzdykova, Z., Koblandin, K., Mikhaylova, N., & Akinina, O. (2021). Assessment of E-portfolio in higher education. *International Journal of Emerging Technologies in Learning (iJET)*, 16(2), 120-134.
- Ziegler, B., & Montplaisir, L. (2012). Measuring student understanding in a portfolio-based course. *Journal of College Science Teaching*, 42(1), 16.
- Tabak, I., & Baumgartner, E. (2004). The Teacher as Partner: Exploring Participant Structures, Symmetry, and Identity Work in Scaffolding. *Cognition and Instruction*, 22(4), 393–429. <http://www.jstor.org/stable/3233884>

- Tallinna Ülikool. (s.a.). Kutsepedagoogika. <https://ois2.tlu.ee/tluois/kava/KAKPB/21.HR>
- Tartu Ülikool. (s.a.). Kutseõpetaja. <https://ois2.ut.ee/#/curricula/2394/version/2020/details>
- Tosh, D., Light, T., Fleming, K., & Haywood, J. (2005). Engagement with electronic portfolios: Challenges from the student perspective. *Canadian Journal of Learning and Technology/La revue canadienne de l'apprentissage et de la technologie*, 31(3).
- Vygotsky, L. S., & Cole, M. (1978). *Mind in society: Development of higher psychological processes*. Harvard university press.
- Walker, C. O., Greene, B. A., & Mansell, R. A. (2006). *Identification with academics, intrinsic/extrinsic motivation, and self-efficacy as predictors of cognitive engagement. Learning and individual differences*, 16(1), 1-12.
- Warford, M. K. (2011). The zone of proximal teacher development. *Teaching and teacher education*, 27(2), 252-258.
- Õunapuu, L. (2014). Kvalitatiivne ja kvantitatiivne uurimisviis sotsiaalteadustes. *Tartu: Tartu Ülikool*, 212.
- Yang, N. D. (2003). Integrating portfolios into learning strategy-based instruction for EFL college students.

Lisa 1. Intervjuu kava

I plokk - Taustaandmed

Vanus, töökogemus (aastates), varasem portfoolio loomise kogemus (*näiteks osadel on oma esitlusportfoolio, mille täiendusena lisavad kutseõpetaja portfoolio*) jne.

II plokk – Portfoolio õpingute osana

1. Kirjelda oma portfoolio valmimise protsessi.
2. Milliseid kompetentse Sa kirjeldasid ja tõendasid oma portfoolios?
3. Missugune osa arenguportfoolio koostamisel tuleb sul hästi välja (on Sinu jaoks lihtne)?
Miks?
4. Missugune osa valmistab arenguportfoolio koostamisel kõige enam raskusi? Miks?
5. Kuidas Sa hindad arenguportfooliot kui meetodit õppeprotsessi toetamisel?
6. Kuidas õppeprotsessi dokumenteerimine portfoolios toetas Sinu õppimist ja arengut esimesel semestril?
7. Milliseid oskusi sa arendasid portfoolio loomise käigus?
(koostöö grupikaaslastega, digipädevus, refleksioonioskus jm)
Sulgudes näited on abiküsimused, neid kasuta ainult siis kui uuritav jääb küsimusele vastamisel hätta.
8. Millised järgmistest aspektidest motiveerisid Sind portfoolio loomisel (võib valida 2-3 aspekti ja neid lühidalt kirjeldada)?
 - a. selle kohustuslikkus stuudiumi osana
 - b. vabadus valida e-keskkonda ja vahendeid selle loomisel
 - c. oskus tõendada oma kompetentse
 - d. isiklike eesmärkide seadmine
 - e. tajutud muutused oma pädevustes, mõttemustrites ja arengus
9. Missugused on hea arenguportfoolio tunnused Sinu arvates?

III plokk – Ootused portfoolio juhendamisele ja seda toetavale ainele

1. Kirjelda arenguportfoolio aine rolli portfoolio loomisel.
2. Kas ja kuidas arenguportfoolio kirjalik juhend toetas portfoolio loomist?
3. Millist tagasisidet said juhendavalt õppejõult ja kuidas see Sind toetas?
4. Millist tuge ja juhendamist ootad portfoolio loomisel oma õppejõududelt?
(*ettevaatav küsimus, kus kirjeldab ootusi ideaalsele juhendamisele/teistele tugimeetmetele*)
5. Kas on midagi arenguportfoolio temaga seonduvalt, mida soovid lisada või pead tähtsaks?

Lisa 2. QCMap kodeerimise näide

Millised järgmistest aspektidest motiveerisid Sind portfoolio loomisel (võib valida 2-3 aspekti ja neid lühidalt kirjeldada)?

selle kohustuslikkus stuudiumi osana

vabadus valida e-keskkonda ja vahendeid selle loomisel

Mulle sobis, et sai valida endale sobiv keskkond portfoolio loomiseks ning kasutada endale meelepärast kujundust.

oskus tõendada oma kompetentse

Saan tõestada, mida ma olen õpingute jooksul saavutanud ja õppinud ning nende oskuste väljatoomine.

isiklike eesmärkide seadmine

tajutud muutused oma pädevustes, mõttemustrites ja arengus

RQ1-79

RQ1-78

Missugused on hea arenguportfoolio tunnused Sinu arvates?

Hea arenguportfoolio on kindlasti hea ja arusaadava kujundusega ning isikupärane. Portfoolios peaks kajastuma kompetentsid ja nende tõendamine tõendusmaterjalidega. Kindlasti peaks ühes heas portfoolios olema ka refleksioon, mis annab hea ülevaate õpingute käigus omandatud teadmiste üle.

RQ1-29

RQ1-24

RQ1-30

RQ1-24

RQ1-24

RQ1-63: B.3.1 Õppeprotsessi planeerimine (kutsekompetentside tõendamine)	RQ1-25: lihtsus (tunnus)
RQ1-64: B.3.2 Õppimise ja õppija arengu toetamine (kutsekompetentside tõendamine)	RQ1-26: informatiivne (tunnus)
RQ1-65: B.3.3 Refleksioon ja professionaalne enesearendamine (kutsekompetentside tõendamine)	RQ1-27: arusaadav kujundus (tunnus)
RQ1-66: B.3.4 Erialaõppe arendamine (kutsekompetentside tõendamine)	RQ1-28: isikupärane (tunnus)
RQ1-67: B.3.5 Kutseõppe maine kujundamine (kutsekompetentside tõendamine)	RQ1-29: tõendatud kompetentsid (tunnus)
RQ1-39: B.3.1 Õppeprotsessi planeerimine (kompetentside kirjeldamine)	RQ1-30: refleksioon (tunnus)
RQ1-40: B.3.2 Õppimise ja õppija arengu toetamine (kompetentside kirjeldamine)	RQ1-32: võimaldab lähemalt tunda õppida (tunnus)
RQ1-41: B.3.3 Refleksioon ja professionaalne enesearendamine (kompetentside kirjeldamine)	RQ1-36: näed enda loomingut (tunnus)
RQ1-42: B.3.4 Erialaõppe arendamine (kompetentside kirjeldamine)	RQ1-37: põnevad animatsiooni lahendused (tunnus)
RQ1-43: B.3.5 Kutseõppe maine kujundamine (kompetentside kirjeldamine)	RQ1-38: interaktiivne, huvitav (tunnus)

Lisa 3. QCMap koodipuu näide

arenguportfoolio aspektid
AP õppeprotsessi ja õppimise toetamine
väga hea meetod (AP õppeprotsessi ja ÕPPIMISE toetamine)
peegliselt vaatamine/refleksioon (AP õppeprotsessi toetamine)
ei oska hinnangut anda (AP õppeprotsessi ja õppimise toetamine)
AP-I rohkem seotust praktikaga (AP õppeprotsessi toetamine)
aitab paremini mõista ülikoolis õpitut (AP õppeprotsessi toetamine)
väga hea võimalus toetada õppeprotsessi (AP õppeprotsessi ja õppimise toetamine)
tagasiside individuaalsest arengust (AP õppeprotsessi ja õppimise toetamine)
koguneb arengut tõendav materjal (AP õppeprotsessi ja õppimise toetamine)
saan omakorda õppida ja analüüsida (AP õppeprotsessi ja õppimise toetamine)
väga meeldib (AP õppeprotsessi ja õppimise toetamine)
arendatud oskus
enesekindlus (arendatud oskus)
enda tundma õppimine (arendatud oskus)
digipädevus (arendatud oskus)
ootus juhenditele
kirjalik juhend toetas väga hästi (ootus juhenditele)
esialgu värvikoodi kasutamine (ootus juhenditele)
sidusus kompetentside lahti kirjutamisega (ootus juhenditele)
standardsetele portfoolio küsimustele vastused (KKK) (ootus juhenditele)
arvusaadav ja lihtne (ootus juhenditele)
Rohkem näiteid heast portfooliost (ootus juhenditele)
Kas eesmärk on palju kirjutamist, tõendamist või lihtsus (ootus juhenditele)
mis on arenguportfoolio (ootus juhenditele)
portfoolio ülesehitus/struktuur (ootus juhenditele)
mida ja kuidas teha (ootus juhenditele)
ei mäleta palju ja kas aitas (ootus juhenditele)
AP lõimida ainetega, et see saaks loomulikuks osaks (ootus juhenditele)

ootus juhendamisele
õppejõule alati võimalik kirjutada (ootus juhendamisele)
rohkem kontakttunde (ootus juhendamisele)
alati tekib küsimusi (ootus juhendamisele)
kui eesmärk selge, piisab lahti seletamisest (ootus juhendamisele)
selge ja konkreetne tagasiside (ootus juhendamisele)
esialgu värvikoodi kasutamine (ootus juhendamisele)
koos kutsestandardiga tutvumine (ootus juhendamisele)
sidusus kompetentside lahti kirjutamisega (ootus juhendamisele)
õppejõupoolt jõustamine, esiletõstmine (ootus juhendamisele)
põhjalik tagasiside (ootus juhendamisele)
vahepealsed hinnangud portfoolio loomisele (ootus juhendamisele)
materjalis märkmeid NB! Lisa portfooliosse (ootus juhendamisele)
kas kõik on vajalik/mis on üleliigne (ootus juhendamisele)
taasiside puudustest (ootus juhendamisele)
arenguportfoolio tunnused
kutsekompetentside kirjeldamine
B.3.1 Õppeprotsessi planeerimine (kompetentside kirjeldamine)
B.3.2 Õppimise ja õppija arengu toetamine (kompetentside kirjeldamine)
B.3.3 Refleksioon ja professionaalne enesearendamine (kompetentside kirjeldamine)
B.3.4 Erialaõppe arendamine (kompetentside kirjeldamine)
B.3.5 Kutseõppe maine kujundamine (kompetentside kirjeldamine)
kutsekompetentside tõendamine
B.3.1 Õppeprotsessi planeerimine (kutsekompetentside tõendamine)
B.3.2 Õppimise ja õppija arengu toetamine (kutsekompetentside tõendamine)
B.3.3 Refleksioon ja professionaalne enesearendamine (kutsekompetentside tõendamine)
B.3.4 Erialaõppe arendamine (kutsekompetentside tõendamine)
B.3.5 Kutseõppe maine kujundamine (kutsekompetentside tõendamine)
õppeprotsessi dokumenteerimine
keeruline (õppeprotsessi dokumenteerimine)
süsteem/struktuur (õppeprotsessi dokumenteerimine)
refleksioon (õppeprotsessi dokumenteerimine)

Lihtlitsents lõputöö reprodutseerimiseks ja üldsusele kättesaadavaks tegemiseks

Mina, Sandro Malleus,

1. annan Tartu Ülikoolile tasuta loa (lihtlitsentsi) minu loodud teose „Hea arenguportfoolio tunnused ning ootused juhendamisele portfoolio loomisel kutseõpetaja erialal“, mille juhendaja on Karmen Trasberg, reprodutseerimiseks eesmärgiga seda säilitada, sealhulgas lisada digitaalarhiivi DSpace kuni autoriõiguse kehtivuse lõppemiseni.

2. Annan Tartu Ülikoolile loa teha punktis 1 nimetatud teos üldsusele kättesaadavaks Tartu Ülikooli veebikeskkonna, sealhulgas digitaalarhiivi DSpace kaudu Creative Commons'i litsentsiga CC BY NC ND 3.0, mis lubab autorile viidates teost reprodutseerida, levitada ja üldsusele suunata ning keelab luua tuletatud teost ja kasutada teost ärieesmärgil, kuni autoriõiguse kehtivuse lõppemiseni.

3. Olen teadlik, et punktides 1 ja 2 nimetatud õigused jäävad alles ka autorile.

4. Kinnitan, et lihtlitsentsi andmisega ei riku ma teiste isikute intellektuaalomandi ega isikuandmete kaitse õigusaktidest tulenevaid õigusi.

Sandro Malleus

23.05.2024